

◇ Экономика бонпуруоһа ◇
БЭЙЭБИТИТТЭН ТУТУЛУКТААХ

Республика Үрдүнөн туттуу улскай фондугар байынт оңорор не кыялхыт кээмэйн акка уюмун киниктөн оңоһуулар бородуукталарга 43, үүккэ уюмга үүт оңоһууларга 54, хортупуһунга 46, ороһуот астарытгар 32 ара барыһааһыга тэтиһээр. Нэһилииниһэ аһсаана үү күүтүнэн ати оңорон тидарыбыт нэһилииниһэ биэр кибитигэр тиксэрэнир 1.1. үүтүнэн хааччылыгы 8 кг аччатылына. Республика үгүс оройуоннарыгар тым хаһаайыстыбатын бородуукталарын оңоруу сыл аһсын намыһаан нһэр. Ол урдунан кэтэх хаһаайыстыбанын сайыннарыма суолта барыллнбэт, солтоох уудубуһа тэрлинбэт.

Ити бирик сүүрү бирикчигинен ийе сүөһүтөн төрөдү кыяан ийе башыт буолар. 1981 сылтан саралаан республика үрдүнэн хас 100 ийе сүөһүтөн оротунан 76—78 кыраан ылабыт. Ити көрдөрүү үтүс оро-йонунга өссө намыһах. Ол ийегер биинги оро-йонмуттар сыл ахсын ийе сүөһү 35—40 быры-кына төрөдү биэрбэт. Бу ордук Эрлик Эрис

ААБААЧЫ БОЛЖУУОБУ
ИЖИСТЭЭН ТУРХОРСАР

Бүрүкүрээттээнин
дий саныбын

Мин 51 саастаахпын.
Уонча саастаахпыттан
колхозка, кэлин совхозка
харым кууһунэн бүтүттэ
дээрэ үлэлибим.

Сэрэн сүүлснээр Иэ бэйнгэ нөлүүгэ бараа хоргуулан кыл тыммын тын эрэ хаалтаран нэл бишпэт. Оунон сүлтээн нилэлэх арам дойдуларь гар кэлээт сотору олбүт тэрэ. Ыарынах эднийн-бн, нини кыра балыстар-бн бэйм ниппитим.

1978 сылынан сабаланы токтоло суох 10 сыл Амма унуор суеһү көрүүтүгэр үлэһэбитим. Ол быһылыа тухары сэмэй үлэбинэн кайдалаа сылдыбытым. Урох баһа дойдута миниттэр атыттар элбэх көрсөтөн күүһүнэн бараллара.

1986—1987 гг. кы-
тыкка эвельвейдмасы-
тым. Онго 240 мизак сун
буку тышынлаак нитан,
учугай туруктаак сыл та-
лаарбыштыт. Ол иинн
«Жигули» автомашина
фондатынан бирезимизе-
термитим. Сыралар

үлөм үрдүктүк сыналалар
мынлар үөрөн «Жигули
бын» ылым сага саноо
мытым. «Чуралчы» сол
хоз профкомуттан б
түөрт сым устата ыйы
сатаан кэбистин да э
пиэт суох. Кыһаларыга
совхозум директору ула
райда. Ошон млоха кеме
лөро суох буолла. Айа
балыкы сатаан ичин сым
даадыга райсовет испол
комун председателигэр
инирэ сымдабытым.
Онуоха «апп күнүн шиф
төөхтөрбүтүн ылары кэ
сатан. бизирихпит» диги
эрэниирбиз. Кууту түнө
баран былырын «Саг
олохо» суруйбутун.
«Эниил бастагы учар
бизирихпит» диги эппи
тахсыбыт эте да, суорун
курдун суох. Түөрт сым
карниг үөрдөн, кетат
баран, боростуой үлөбэт
ити курдук отуоһида
оюртутар.

И. МАКАРОВ.
Сыдаг.

тийн аатынхан совхозна
сыйлагнах. Хэлинь сэт-
лэргэ нэг сүүлү ахсаан
лаппа ашханан ийэр, Хо-
лобуур, Хадарга атын
совхозтартай атылаланы-
лэбтэ 72 тыны тэгтэ
терүүр-хуууур, үүтү-аны
бизэр илгэд суох.

Төрүүт эконолический реформа усулзобуулатыр сеп түбейинизар уонна специалистар үдэлэрин көдүүүнүр үрдэтэр сыпаттан Госарпроом совхозтар специалистарын, искусственнай сиемэлээгин үдэлиттерин хаһаайыстыба ийинан сүөһү инититин технологиятескай, эмтиир сэрэтэр хайыкханан хааччылар уонна селекционер племенной үлэни ыйтар кооперативтары тэрийэргэ сүбэлитир. Онуоха устат барылын, дуогабар бйрайыагы ыйтта. Олү мистэбэ инититин дүүүдэһин олохтуохха иида. Маньаха аһы-үөлү дэһитигэ мистэбэ баар кыахтар ситэ туһанылыбаттар ыарахаттары үскэтэр. Үүтү, этти оңорон таһаарылы дэлэтин сипр сүрүн суоһунан ийиккииһэ, ордуу эдэр ыйаларга, уулаах сүөһүдэри чыччэтиллибит усулуобуйанан дуогабардаһан атылылаһын буолуох этэ. Ол гынан баран ити уустуктардаах: сүөһү аһсаанын элбэтиэххэ, боро-дууксуннары биригитин үрдэтэххэ, племенной

үлээн тусарьяахга наада,
Огтон нилдэри ситиһээрэ
сүөлүнү айылытхыан
хааччыйыны, бөрүүнү-
ислини тусарыаһы,
өлөмнөй үлэ учуотун-от-
чуотун чуолайдааһыны
ситиһэхтээххит.

Мэдлэр нэгж бас билимээрээр 1986 онд лаахха 7523 ынах сүеү бээр өбүр буолларына билигин 6636 ынах сүеү бээр, ол нийттен ыаньыга—2223, сыйгыта—1253, биэте—932, Оттон Чурапчы салинныатыгар ынах сүеү бээр ынага—911, ол нийттен ыанар ынага—284, сыйгыта—144, биэте—96, Катахха сыйгы ахсаана 1986 сыйгы кыта тагызатэххэ 239 төбөнөн арыяаата, сибиниэ 194 төбөнөн абилинэ. Косторун курдун, Ас-үөл программатый олоххо киллэрингэ кэтэх сентора билигин даваны сөлтөх суолтаны биэри минкиит.

Итигининен, бурдугу
аһлыгына апаан басаат
буолбулут ыраатта.
Сааһыра бербит саа-
дыно сана үүнүгү дэиин
мези дэппиэскетин сир-
битин тоҕа эра умуу
баллты эбээт, ол туһу
нан үтүө өйлөбүд храл
быт. Оттон билгисин бур-
дугу сии ыһабыт да
сизмэбитин бэрт нэһин
да ыдабыт, сорох дый
олох ытаспытый сото
бут. Ыһабытыын ыһах
сөөһү, сыйлы тасар

мэччибэр. ханһын элэ
үүнүүнү тэбэлһиэт да
һини, айһыһа буол-
бакка, сүһүгэ аһаан
уурабыт, ыһ-үүн ыһаада
оноробут. Атын уобалас-
тарта бурдуһа сыйһан
чыгха атын. Холобур,
1982 сыллаахха Иркут-
ский уобаласка сыдыан
«Иркутский» колхозка бу-
раттар дохуоттарыгар
бирдин куул сибэкэй
сэллэһинийи ылан дыа-
лараста киллэп астаан
сыйһаларын көрбүтүм. Он-
но саха дэллэһэһэтин са-
һаан кэлбэһини өйдүү-
бүн. Оскутун, дингэһэ-
тин кыһа дьыһааһытыа,
ыһыһааһытыа, бэһин
даһаны «спирбитигэр бу-
лутуу үүһүрүөһэтин сап

Найилзаттардагы кыр-
дырагастар советтардын
уялалары олус кырагас,
дыдыгы ис хоолооннох
дин сангыбыл. Холобур,
урут Хахайхыт найилзе-
гар Пушкин аатынан
колхозка (председатель
М. Д. Климов) Урэх ба-
на сайылыныкы сынныгар
дыномы тарныз сынды-
быта. Онно 5 мынар
ынары, 5 баяны туппур-
тара, бултааныны терг-
йаллар, сир абын хому-
йаллара. Катин бодун-
суйбурт Эрилин Эристин
аатынан колхозка (пред-
седатель Р. А. Филин-
пов) кырдырагастар бары
артунен немону ыдалла-
ра, Одох кызыматтарга
сылга 100 тонна от
баныллар. Кырдырагас

тар байзлара куустара
ныяларынан улэз кыт.
тариллара.

Дэон түвүүр нийм-
ны билгийн мөлтөтүтүн
а. Салалта ниймэлэвч-
нэ ниймэ корооёт, нэ-
сигнэлэт, дэон саантнн
билэт. Ниймэлэнтэргэ
нйрдыаастары оирдт
эвч чийстээний бамтл-
лар, онов бүтэр. Урут
бастын охсоочулар, муу
нлаачылар, бурдугу бы-
лаачылар, үүт бамын
үрээтн маастарлар,
о. д. а. бааллар, Кинилэр
үтүг үгастэр ыччанга
нлаан нйрдилибэт, ум-
нуута хавлаа. Онов кы-
дыаастар советтарын
үлээрин сэргэхситнэххэ
наада. Үлэ ветераннын
күүстэрн таба туһа-
нылаха Холбоо, нэтэх-
тар сыга 100 тонна үү-
тү соххостар суоттары-
сар государствора тут-
тардахтарына 164 тнн.
солк. кннрр. Итинтэн
соххос үүтээхтэргэ 57
тнн. солк. толүүхтээх,
107 тнн. солк. соххос
барса буюлүхтээх.

«Биглэгийн услоубуна-
ба ССКП аграрийн по-
литнагын тулунан»
ССКП КК кулун гутар-
дааг (1989 с.) Плену-
мын Уураагар этилэрин
курду, дерибинеэ баа-
лынаы сирэ бородуун-
сулмын оноруун улаа-
тлннарэыга уонча ол-
хаачыстыбатын үрдэти-
гэ интэрнэстээх хааа-
лын бэлэһинныгыгар
төлүнээрэр социалисти-
ческый производственной
сыһыагчанылыра ула-
рыта тутуу буюуохтаах

Н. ТРАСОВ.

Энгийн хайдах
хааччйалларый?

«ЭТЭРБЭС
АРААДЫЙАТЫН»
СЫМЫАТА

Санхидетанцняа нэ-
билзиппэтэн Чурагчы
сельпогунаары халбаһы-
ны өвөрүн сыха бору-
дусубатын хаачысы-
батын туһунан сөздөр
ниртөлөн барбытара.
Оноо: «Кинилэт 13 сол-
сыйналаах эрэри мал-
тох айтанныах халбаһы-
га харчыбатын халтай-
га куттубут», «Халбаһы-
ны ыт этитэн оҕороллор
үбү, дьүүлэрин таһыттан
16 ыт төбөтүн бултут-
тар» диэн тыллэр баад-
лава.

Бүрт сунаадык сана-
хидетанция кылабынай
права, селпо председа-
телз уонна ветстанция
начальнига састааптах
коиниссия тарилян, хал-
баһыны онорор сыах үлэ-
тэгэр бэрэбизрэк ыып-
лыта. Ол түмүгэ манньык
буолла.

Саяхна халбаанын оигорго наадлаах барь оруудэвэлээр сөнө үлэнцдлэр. Бородуу-сууны астааны уонна бэлэмизини техноло-гита тууһуллар. Сырыс быһытынан сельо «Кооператор» уонна атын мазаһыннарын венге атылаһыллар бастакы итиннэ иккис катего-риялаах сибииннэ, йнах суёну этэ туһаныл-лаллар. Олорго барала-рыгар вегетинарнай ис-пыраапкалар бааллар. Балэм буолбут бородуу-сууа хаачыстыбатын СЭС утумнаахтык контуруо-луур. Түмүнтөр сөн-тоохтор. Атыга таһа-рыллаххаах халбаһы-тан быһылыбыт образе республикатаары СЭС-ка мытылын бөрбүнэрэлэн-нэ. Онно халбаһыга баар интрактар нуормага өп түбөһллэрэ быһаары-лынна. Оттон ыт эгин туһанын туһунан сич-нал биһэрэттилинбэ. Сых улэтигар баар бюс-тах ктерэтэртэ комисси-ыйыи онордо, ол бил-тин толорууга сылдыр.

Онон халбаанын өгөр-
рор сыхах үзэтин-хамна-
лын тулунан «тарбас»
араадынтай тарваллыг
сурахтар онно суруудан
аарыллаллар. Комиссия
агыннаачыларга сым-
тай сурахтаран дол-
губаттарын бахар.

В. ГРАЧЕВ,
СЭС кытабыннан
права.

✦ Сур бийага—олохнут бийага ✦
БУРДУГУ ҮҮННЭРИЭХХЭ СӨП ЭТЭ

лыбыт. Балдын турар, ол
эмне ныхаттан.

Саха сиритэр бурдукту үүннэрэрин сайыннарын туһунан историческай наука доктор, профессор Г. П. Башарин, философскай наука кандидата СГУ доцента Д. С. Макаров уо.д.а. ыстатыйалар «Кыымына» бэчээттэминтэ. Олорго сүрдэх ээрэхсэбиллэх уонна элбээн толкуйдатар санаалар бааллар. Күнн аһылыгар аһаан республикада 1940 с. сэлээннэрин 38900 гектарга, орунуу 31847 гектарга ыһыт эбит буоллахтарына, аһыыт сылга сэлээннэрин 3032 гектарга, оттон орунуу 1400 гектарга ыһыбыт. Бу холобур бурдукка суолта бэрэбиллэбэт буолбутун, республика тас өртүтүннээлээн илэр аһылыкка

эрэ эрэнки үлээлхытэи
нөрдөрөр.

Соха сиригэр бурдугу сүүнөөн сүрхү аһылггар анаан үүнээр дьаһаллар олохтохотарыттан мала тьа сирин дьон сиргэ сыйылынгара уларийда дьэн этии оруулаах. Дьнээр, бурдугу үүнээрн билии оруйкоммутугар да кыалыан сөгөөбүн былырымы «Мьндарайын» соххо Р.Д. Николаев сайыааччылаах эвенто, гектарга оротунан 20,7 центнер бурдугу хомуйан, соххоугар паловойунан 1000 т тьаха бурдугу туттаран, дамаастаата, Итингэн 150 т сүрхү аһылггар туттулунна. Социалистическай хайаайыннааһын санаа формалара олоххо нинер кэмизиргэр маньж ситибн сөлүнүк кестер.

Бийиги оройуоммуту

тар Күрт Маркс аатынан
совхоз бурдуугу үүннү-
рүччүлөрө ааспыг өртү
төр сиртөн туруктаах үү-
нүүнү ылыгыга үтүү хо-
лобурдары көрдөөлөрө.
Ол эрэри аныктыкка
анаи тунамат буолар-
быт. Огноодор ыһар снэ
избэтин атын сиртөн
атылаларбыт. Итинни
сыйна атын да совхоз
тар үлэбитория өйдөрү-
төр-санааларыгар итөн,
бурдунка суолтаны уур-
бат булдууга тизгиз.

Саха сирингэр Ас-уол
программаттын ситийин
лээхтин толорууга, тыа
сирин олохтооһо сиргэ
сыһаанын тосту уларыт-
тылга быһаарар ороолу
бурдугу юһин аһылыгар
хайысхалаан үүннэрэн

С. НОГОВИЦЫН.
Толуон.

БИИР СУРУККА ИККИ ЭПШИЭТ

Хайыат бу дьыл олун-
куу 11 күнүсүгү күмө-
ригэр Мугудайтан П.
Пермяков «Сиге атыма-
мат» диэн тобааххэ крити-
ческэй суруга бачыттам-
кытэ уонна дьаһал ыты-
та ытыллыбыта. Онуоха
мааникэ эппиэттэрдэр.

С. Г. АДАМОВА, Му-
гудай селлэгтүн бырабы-
ланынатын председателэ.
«Сурук сарлаланыттан
сызыйа. Онноодор нэйн
лэизэгэтин ахсаанын сы-
на биэрбит. Кини этэринэн
866 киһи үһү, дьиниэнэ
878 киһи олорор. «Икки-
үс саахарыйа» ыарыһа-
аа, 60-туу ит эти ыл-
быттар» дэммит, дьини-
энэ 4 киһи 67-лии ит ыл-
быта. Сабыйлаах тэрэлтэ-
лэргэ 4 центнер багидан-
батын курдук суруйбут.
Ону тэнэ 160 оҕону аһа-
тар буфеты умлубута
муода. Хас киһи ыйдаах
нуормаларын ылбыттар»

туолкай. Онон сэлэнь са-
лаатта 12-дун центнер
этивэн мыйахтамматара.

Н. Д. ПЕРМЯКОВ, Му-
гудай сельсоветын испол-
комун председателэ: «Су-
рук, сорох чахчылар сы-
налзахтарын аахсыбатах-
та, сүмбүнэн солтоох
Сурук сельсовет исполко-
мугар дүүүүлэһилинэ.
Аба дойдуну номускуу-
сэрин 11 кыттылааһа-
2-лин кг эбин эт атын-
лампыт, саахарынай ы-
рылаах түөрт киһиэхэ
67-лин кг барыллыбит, са-
былаах төрүттөлөр ба-
рыта 8 центнери ылыб-
тар. Сельсовет исполкома
сиэлини ырытыһан уон-
ча дүүүллэһэн бааран, 290
кг эт ханна барыта бил-
либэтин быһаарда. Итиччэ
эт туох наадара туһаны-
лыбытыгар сельпо сала-
тата эппизти биэриэх-
тэ».

Конон Егорович Велаяс (синимояна) урукту орту-
гар «Чурапчы» совхоз
Арыныахтаабы отделе-
нытыгар биригэдынири-
ээн, управлюющааылан
үүлээбитэ. Быйылы
ныстыкка киин П. Н. Де-
мьянов бизэ киһилээх
арендалаах коллективы-
гар беаа ортуэн кириби-
тэ. Производство ыамы
сын-чыгыһыан «чугаадыс
битер рабочий биргэ үлэ-
лээччилэригэр улахан тө-
һүүнэн буолла. Аренда-
тордар быйыл төрүүр 70
тингээлэрин үчүгэй ту-
руктаах сыл таһаарып
эрэлтэр. Онон сыллаа ыы-
былааннамыт үгтүрүн
ылаага эрэллэрэ улахан

П. Ожогинский
фотога.

СОЦИАЛИСТИЧЕСКАЯ КУОТАЛААНЫ

АНАЛААХ ТААРААНЫ

ОРОЙОН совхозтара сыл бастагы кватралаагы аайыт сыл туһаанаах кэминэригээр государствога 159 тоннанан элбэх үүтү туттардылар. Ол эрэри кватралаагы ирбин ылыдыбата. Онуоха сүрүн Сирчининээн сүлбүлбүт уонна кытараа-ыта уонна ынах төрөө-һүнэ биллэрдик хойутаа-

на фермаларга дьон көх-төөх үлэтэ тирэх буолбута саарбаа суох. Үүтү со-богуопкалааһыҥа сити-һиннээхтик үлэлээбүт от-делениелартан ордук чор-ботон Болугуру, Соловье-ву, Киланкини уонна Ча-кыры бэлэтиэххэ сөп. Эти собогуопкалааһын кватралаагы былаана оройуон үрдүнэн 137,3

тууттан, куһаҥан көрүүт-төн өлүү тахса турар. Са-гаан дьаһамматалар, ман-тан саас кыһыҥ ыл-дымта, олуту-сүтүүтэ маассабайдыан сөп. То-руоһу туруорарга сөп-төөх миэстэ суох отде-лениелар оккуран кы-райдары ыалта дуоҕабар быһыһынан туттары-ны сагалыылара наада.

САГА ТУТУУЛАР САНДААРЫАХТАРА

Прорабтыын кэпсэтии

«Мындааайы» совхоз старшай прораб Д. Г. Батарыны көрсөн хас да боппуруска эппиэттиргэ көрдөстү.

—Дмитрий Гавриль-вич, быһыа тутуу үлэ-лэргэр сүрүн соруктар хааныктарый?

—Тирээн турар баста-кы учараттаах соруну-тууна Кыстык Кутдутаа-ды бытархай блогу оҕо-роор сыха кыһыннары эр-гиччи үлэлэрин ситиһи-н буолар. Бу сыха толору кыамтатынан үлэлиир буоллабына. олус элбэ-ри, кэскиллээҥи быһаарыа. Бэйэ матырыаалынан таас, арболит тутуулары кыһынны ыһтар сөм кы-ла. Олох да көрдөбүлэ он-кук буолла дин саны-бын, Халыйах кэскилини учуоттаан, ыччаты олох-сугар сыалтан, быһы-лтан сагаллаан аныгы көрдөбүлэ эппиэттир ик-кини кватралаах бйэс-дьеһи тутуохтаахпыт.

Мана ааспыт сылга АПХ үлэһиттэрин профсо-юһун райкомун үбүлээһи-нин спортзал үлэ-лэргэ киирбэтэ. Манаа спорт-залы быһыа Мырылаа бо-һуолар тутуохтаахпыт. «Юбилейнай» ферма тер-риториятыгар 100 сүөһү-гэ анаан хотон тутан үлэ-лэ киллэриэхпит. Обьек-ты тутуу сагаланна. Эмиэ манаа ферма үлэһиттэри-гэр анаан туорт квати-ралаах дьиһи тутууга Виктор Егорович Дьяч-ковскай салайааччылаах бйригээдэ үлэлиир. Ту-тааччылар бу дьэ көндө-һүн түнүгүн бааһыты-гар тириэртилэр.

—Тутуу маһын собо-гуопкалааһын, миэстэ-лэ киллэрин хайдаһый?

—Мана бытаары та-быста дьон биллэххэ наада. Мас тийэр ав-томатиналарбыт суох бу-оланнар, иһэр тракто-рынан тастардыбыт. Хаа-лыт кылгас кэмгэ туох баар күүһү үүннэххэ эр-кыайтарар буолла. Мыры-лаа бу өртүнэн үлэ ба-лаача төрөөһүннээх, мас барыта миэстэ-лэ киирэр кыахтанна.

—Быйыл совхоз тутуу-тутар титулунан тоһо үн көрүлүннэ?

—Барыта 1 мөл. 330 тыһ. солк. үлэни ыһтарга быдаланнабыт. Бу аас-пыт сыллааҕар 25 тыһ. солк. элбэх.

—Дмитрий Гавриль-вич, Мындааайы боһу-олар маһыны таас ту-туу хаһан үлэ-лэ киирбэ-сөбү?

—Бу туһунан, оройуон кинигэр сырыттаха, эмиэ ыйыталлар. Маһна-йы таас объектын 1980 сылга тутулуохтаах дет-сад буолуо. Ол кэминтэн спортзал тутулуоҕа.

Уларыта тутуу кэмин-гэр социальнай тутууларга көрдөбүл улаатан иһэр. Ол быһытынан таа си-рин социальнай сайды-тыгар маһыны улаатар кыахтанна дьон сана-старшай прораб Д. Г. Ба-тарыны кытта кэпсэти-тэн миэхэ бигэтик итэ-н хаала.

Т. КАРДАШЕВСКАЯ.
(хаймат обш. көрр).

Директор аары сы-лар ыччат наставнига Е. Д. Илларионова быһыа отутус эмэни маастары-нан үлэлиир. Бу сыха бастык хаачыстылаах аары, сүөгэй, күөрчөх үүтэ, суорат оҕоһулар. Билигин Эрлин Эр-стиин аатынан совхоз туорт отделениеларыттан күн ахсын 4-түү тол-ла үүт киирэр. Ону таһынан олох туспа дьэ-дэ Л. А. Николаева туорт нэ-һилээхтэн чааһындарта-н киирэр балтарааһы то-на үүтү тутар.

Синимка: Е. Д. Илларионова үлэтигэр.

П. Оконешников фотота.

Синимка: Е. Д. Илларионова үлэтигэр.

П. Оконешников фотота.

ҮҮТҮ ТУТТАРЫ: КВАРТАЛААҒЫ ТУОЛБАТА

быта буолла. Муус устар 6 күнүгэр тургууна совхозтарга 2972 ынах ытар. Быһырын бааҕа-а ынар ынах ахсаана 378-һынан элбэх этэ. Бы-дырын бу кэмгэ дьэри 2436 кыһыҥ ылыллы-быт эбит буоллабына, быһы-лгы төрөөх ахсаана 2168-ка тириллиинэ.

Карл Маркс аатынан уонна «Чурапчы» совхоз-тар хаһаайынааһын сага ыһыматын баһылааһын атыттардааҕар аарый эр-дэ сагаллабыттар. Ол үчүгэй түмүктэрдээх буол-ла. Холобур, бу хаһаайы-тыбалар сыл бастагы кватралаагы үүтү собо-гуопкалааһын көрдөрүү-түн ааспыт сыллаахытаа-дар 30,4 уонна 92,8 то-нанан үрдэттилэр. Оттон арэндий бэдэрээнкэ ки-ринин хойутаһыт «Суб-бурускай аатынан, Эрлин Эр-стиин аатынан уонна «Мугудай» совхозтар үү-тү туттарыны ааспыт сыллаагы көрдөрүүтүн биллэрдик көрдөрүттүлэр.

Үүтү государствога туттары кватралаагы сорудаһын соҕотох «Мы-ндааайы» совхоз толордо. Мындааайылар үс ый-даагы киирбин 32 быры-һыатынан аһардылар. Онуоха хаһаайыстыба кыстыкка сүөһү аһы-лгы сүрүн көрүнэринэн толору хааччыммыта уон-

на фермаларга дьон көх-төөх үлэтэ тирэх буолбута саарбаа суох. Үүтү со-богуопкалааһыҥа сити-һиннээхтик үлэлээбүт от-делениелартан ордук чор-ботон Болугуру, Соловье-ву, Киланкини уонна Ча-кыры бэлэтиэххэ сөп. Эти собогуопкалааһын кватралаагы былаана оройуон үрдүнэн 137,3

Дорохой аһылыгы кы-һынны суолунан респу-блика атын оройуоннарыт-тан тийгин бүтүн эрэр. Быйыл оройуон таас өр-түттөн 7,5 тыһ. тонна от кэлнээхтээбиттэн 7 тыһ. тонната миэстэ-лэ тири-лиинэ. Эрлин Эрстиин аатынан совхоз Золотин-каттан 150 тонна, Су-бурускай аатынан совхоз Амматтан 60 тонна, «Мугудай» совхоз Нуо-тараттан биһирэтигэр ала-лалара хаала. Совхоз-тар сүөһүгэ мана ыйын 20 —25 күнүгэр дьэри сизгэр отунан хааччылы-нылар. Үгүс кормоцхтар бородуускуһуны биэрэ ту-рарлар. Специалистар этэлэринэн, ынах сүөһү турута оройуон үрдүнэн олус куһаҥаа суох. Ол эрэри кыстыкка төрөһи-нэ суох киирин, мөлөх көрүү-харыйы түмүгэр Субурускай аатынан сов-хозка 37 сүөһү өлө. Бол-тоһо отделениелар ас-пыт сыл туһааннаах кэ-мингэр 8 сүөһү өлбүт эбит буоллабына, быйыл сүтү-н 25 төбө-дэ тийдэ. Ас-пыт сыл бастагы квати-ралаагы совхозтарга 81 кы-рай өлбүтэ. Быйыл 45 өл-лө. Кыһыҥ өлүүтэ былы-рыныгытааҕар иһи тө-гүл кэринэ аччаабыт кур-дук эрэри, төрөө-һүнэ кэмингэр сыһа-халты ту-

Сага төрөө-һүнэ таһырды-ини курдук биһирэ-мит ыһыматы туһана-рга тоҕоостоох күннэр үүм-мүттэрин умнар эмиэ сатамат. Сыллаагы үүт хаачыстыбата элбэ-ри быһаарыахтааҕа саарбаа суох. Билигин фермалар-га ыраас үүт иһи охсу-һуу ситэ-лэ суох. Чуолаан, ыһы аһараттар, иһи-х-муос, ынах сиппэ үгүс сирдэри ирдэһири кур-дук кыһыҥ ыраастамма-тар.

Үүтү сойутан баран тут-тары улахан барыстаа-һын мэдүн өйдүрбүт наада этэ. Холобур, 10 кыһааһына дьэри сойу-туулан баран туттарыла-быт бастагы суортээх биһирэ тоһа үүккэ 10-ча солк. эһи аахсыаха сөп. Иһи совхозтар дирек-тордара, специалистар үчүгүйдик биллэр эрэр. Үүтү сойутууга өссө да сүтөөх суортаны биэр-бэттар. Үүт сыматын үрдэ-тигэ болгоһо эмиэ ситэ-лэ суох. Сыа бырыһы-нааһы аһардас аары сыаһын үлэһиттэрин күтү-рүүр бөрүкүтэ суох үгэ-билитин да баар. Дьинэр бу хаачыстыбаны кэр-дөрүү аһылык рационун тупсарыттан, мана этэттэн, ыһыкэригэр та-һынан улахан тутулу-таах.

А. МАКАРОВ.

Билинн корреспондент быһылы үлэ-хамнас турутар, социалистическай куоталаһы төрөһи-ннэр сымнынаах сорох боппуруска райпо-требсоюз бырабылланнааһын председателэ П. Г. Кириллин уонна профсоюз райкомун председате-лэ Н. М. Наумов кытта кэпсэтиһэ сырытта.

—Бастаан сельполар сыһы хайдах сагалла-быттары ыйыталаһах эбит.

П. Г. Кириллин. Бас-тагы кватралаагы сельпо-лар сүһүгүн куһаҥаа суох көрдөрүүлэригэр дьэ-дэ сөп. Ол түмүгэр райпотребсоюз үрдүнэн сүрүн былааннар толору-луунулар. Холобур, та-баар эргирин сорудага 108,4 бырыһыан туолла. Аһылык эттэххэ, былы-рыныгы туһааннаах кэ-минэригээр элбэ-ри эргиниит. Ол иһигэр ордук аһылык Хаты-лы (сельпо бырабыллан-нааһын председателэ И. А. Леончук) ситистэ. Мана ааспыт сыл бас-тагы кватралааһытаа-дар 17,8 бырыһыан үү-тү бэлэтиэнэ. Эмиэ иһи курдук, урукку өртүгэр хаалылаах Сылан (П. Г. Сибиряков) сельпо-та өрө охсон эрэр. Саамай улахан коллективтэ — Чурапчы сельпо-та (И. Н. Кынакытов) — даһы-ны былаанна аһарда.

—Онон куоталаһыта иһи сельполар үчүгэйдэр дьинит дуо?

Н. М. Наумов. Бис-р-гэтиллибит усулуобуя

ЭРГИЭН: СИТИИИЛЭР, ПРОБЛЕМАЛАР

бары пууннарынан кө-рөн куоталаһы түмүгүн бу күнүгэ таһаарыах-таахпыт. Түмүкүт би-һинээ кватралаһынан тахсар. Ол эрэри иһи сельполар уонна былы-рыныгы кыһыкылаах диригинэр (Н. Г. Песте-рев) иһини буолаалара буолуо.

—Билигин сүрүн көр-дөрүү быһымын нэ-һилээхтэ биһирэтигэр кэпсэтиһэ эргинэ кэпсэтиһэ үрдэти иһи кыһылаа буолуо?

П. Г. Кириллин. Би-һини сельполарытыгар оройуон орто көрдөрүү-түн таһымыгар эр-дэ-х-сиги үлэлээһи соругун туруорабыт. Быһырын оройуон биһирэтигэр ортоотунан 1145 солк. табаар аһылаһыта. Республика орто көрдө-рүүтэ 1200 солк. буол-луо. Билинээ иһи таһы-мы Чурапчы сельпо-та эрэ аһарыта —1238 солк. Оттон саамай на-дыһах көрдөрүүлээх Сылан буолбута —1028 солк.

—Куоталаһытыт усу-

луобулатыгар туох ула-рийыһылар баалларый?

Н. М. Наумов. Били-гин коллективнай сити-һини ордук сымалы-быт. Онон сибээстэн,

идэлэринэн чулуулары таһынан, «Бастык кол-лектив» аатын ыһы иһи усулуобуялары биһирэтиһиит. Ол кур-дук, резинчый табаар эргирин, киллэби астаа-һын, собогуопкалааһын уонна общественнай аһы-лыгы тэрийи бастыһы-нан быһааран иһнэхпит. Ону таһынан бэйиһи үбү-лэниин хааччыһыта усулуобуяда быһыры-гыттан сага пууннар киллэриллибиттэр. Хо-лобур, бай киллэрбит барсын иһинэн хамнаста-һы бэрээдэһи, барыс-таахты үлэлээһин, кэм-чилээһин, о.д.а. көрө-бүт. Былааннаһыт орос-куоттары элбэти иһи аһыраан туттулар. Аһыта барбат табаар нормативтары улаатын-нарыта эмиэ.

—Потребсоюз о р-дар Бүтүн Союзтаагы съездиригэр эргини де-мократизациялааһын ди-рингэти соруктара ор-дук күүсэ туруорулу-нулар. Билинээ, иһи өр-түнэн ылааха, бала-һыкыһа хайдаһый?

П. Г. Кириллин. Съезд туруорбүт көрдөбүллэри-гэр эппиэттир төрөһи-нээхпит дьон этэр, бил-лэн турар. эр-дэ. Биллэ-рин курдук, кооператор-

дар оройуоннаагы кон-ференцияларга эргини общественнай салайы-наа органын тери-йон турар. Ол эрэри райпотребсоюз совета (салаааччы М. И. Ве-дых) билигинтэ онук биллэр-кестер төрөһи-нн сагалы иһи. Коопе-ративнай контуруол ком-итеттара даһыны биһирэ-тирэр. Аһаһа, урукку-луу ыһыкы-кэригэр кэтэһэр үлэһит таһаар быһылаах.

—Оттон уонна пай-тиһаахтар салайыах-дыһаһыах тустаахтар буоллаа дин?

П. Г. Кириллин. Он-ук буолуона. Иһи ах-тыбыт органныр —ни-һилэр органныр. Ол кы-нан баран билинээ эр-гини тэрийиһэ пай-оруола билигинтэ суох. Онон кооперация деһи-скэй ис хоһоонун чөлү-тээн туһаринэн сибээ-стэн бу дьылаага сага-лы сымны наада. Со-рох атын сирдэргэ он-куола сагаллаһынан бааллар. Мана пай-үбү-гэр эргин тутуутун ы-

тыһын прантисалыар буолулар. Холобур, пайиһаах үн киллэрэр. Онон кэмингэ барыстаах буолар сыл ахсын кил-лэрбит үбүн 4 бырыһы-а

—Хаһаайыһынааһын са-ла ыһымаларыгар кии-рингэ туох сагаллаах-тыт?

П. Г. Кириллин. Биһир кооперативы (общест-ва) уонна сибияһы көр-үүтүгэр, хаһаайыны оҕорууга арэндий бэ-дэрэтинэн үлэлиир кол-лективтары тэрийдибит. Арэнданы тийэр-табар үлэлэргэ киллэрэр туһу-нан толкуйдааһыт. Сель-поларга Агробаны кытта бэйэлэре дуоҕабардаһал-ларыгар кыах биэрди-бит. Ол түмүгэр табаа-ры кредиттээһингэ бэ-йэлэре дьаһанан эрэллэр.

—Нэһилээхтэ бэйгэ-оҕорор тыа хаһаайысты-батын бородуукталарын бэйгэти остоулулар тири-дигэ хайдах үлэлиит?

П. Г. Кириллин. Би-һини собогуопкалааһы-ларбыт бэйэлэрин кыах-тарынан үлэли сатыл-лар дьон сымалыбыт. Ол эрэри бу үлэ-лэ

нэһи улахан мөлөйдөр үөскээтирэр. Мин сов-хозтар оттуур сиринэн кыһыһыан ыаллары кыт-та эти, үүтү туттарыах дуоҕабардаһал аарыны уруккуттан утарыбын. Билигин Одьулуунга уонна Мындааайыга те-риллибит кооператива-ры эмиэ. Тоҕо дьэ-дэ, туттарылаһыт эт, үүт совхозка, онтон госуд-арствога барар—миэстэ-гэр грамм даһыны хаа-лыт. Аны туран, коопе-ратив нэһилээһиһтэн кыра сыһаада ыһы ба-ран, совхозка үрдүккэ аһылылар. Бу спекуля-ция көрүгэ дин саны-бын. Иһиннэн, сов-хозтар үлэлэһиһтэ үлэ-ни туһанаалар, бэйэлэре оҕорботох бородууксуу-ларынан былааннары сабыналлар. Аһаастык эттэххэ, харады бааһы-нан, приискаһан дьа-рыстаналлар.

—Иһини көннөрөр кыах баар дуо?

П. Г. Кириллин. Баар. Райсовет исполкома гос-фонд уонна гослесфонд сирдэриттан көдүһү-нэ кэтэххэ сымнарыны туруорсан быһаарыах-таах. Оччоҕо эрэ совхоз сиргэ монополиян сар-быллааҕа. Оччоҕо эрэ кэтэх сүөһүлөөхтөр рай-потребсоюзу кытта бо-родууктаны туттарыага дуоҕабардаһахтар этэ.

